

УДК 342.56

ІВАНИЩУК А.А., кандидат юридичних наук,
заступник голови Дніпровського районного суду м. Херсона

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ

Анотація. У статті сформовано, що методи адміністративного примусу у сфері діяльності судової гілки влади є психічним, моральним, фізичним або організаційним впливом спеціальних суб'єктів публічної адміністрації (насамперед судових розпорядників і працівників спеціального підрозділу міліції «Грифон») на різноманітні об'єкти публічного управління, який здійснюється проти їх волі з метою забезпечення незалежності і недоторканості суддів, забезпечення функціонування судової гілки влади в цілому.

Ключові слова: адміністративна діяльність, апарат суду, адміністративний примус, метод, публічна адміністрація, судова гілка влади.

Аннотация. В статье сформировано, что методы административного принуждения в сфере деятельности судебной ветви власти являются психическим, моральным, физическим или организационным влиянием специальных субъектов публичной администрации (в первую очередь судебных приставов и работников специального подразделения милиции «Грифон») на различные объекты публичного управления, осуществляющимся против их воли с целью обеспечения независимости и неприкосновенности судей, обеспечения функционирования судебной власти в целом.

Ключевые слова: административная деятельность, аппарат суда, административное принуждение, метод, публичная администрация, судебная ветвь власти.

Summary. Methods of administrative coercion in the field of the judiciary is a mental, moral, physical or organizational influence of special subjects public administration. First all of judicial administrator and staff of special police units for the protection of the courts. It is used concerning various objects of public administration against their will. The aim is to ensure the independence and integrity of judges, the functioning of the judiciary as a whole.

Keywords: administrative activities, judge, coercion, measures, method, public administration.

У системі механізму адміністративно-правового регулювання судової гілки влади судової гілки влади вагоме місце займають методи такого регулювання. Вони відображають динаміку адміністративного права, є свосереднім правовим інструментарієм діяльної публічної адміністрації щодо забезпечення незалежності суддів, надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам та забезпечення діяльності судової гілки влади в цілому. У системі методів адміністративної діяльності публічної адміністрації вагоме місце займає метод адміністративного примусу.

До проблеми заходів адміністративного примусу звертали свою увагу провідні вчені-адміністративісти, автори підручників і посібників з адміністративного права Є. Додін, Л. Коваль, В. Колпаков, Ю. Битяк, В. Аверьянов, Т. Коломоєць, В. Галуцько та ін. Окремі студії щодо проблем методів примусу адміністративного права розкрили вчені-адміністративісти Ф. Бортняк [1], І. Ігнатченко [2], В. Ковальська [3], В. Кривенда [4], В. Столбовий [5], О. Стрельченко [6] та ін. За даними каталогу Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського, монографічних досліджень, присвячених методам адміністративного примусу у сфері регулювання судової гілки влади за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура, станом на 1 жовтня 2013 р. ще не надходило. У поєднанні з новітньою судовою реформою проблема методів

адміністративного примусу у сфері судової гілки влади є актуальною та такою, що розкрита поверхнево.

Мета нашої статті полягає в тому, щоб на основі аналізу загальної теорії адміністративного права, поглядів на проблему методів адміністративної діяльності вчених-адміністративістів, які досліджували цю проблематику цілеспрямовано, а також законодавства у цій сфері розкрити зміст методів адміністративного примусу у сфері адміністративно-правового регулювання судової гілки влади.

Під методами адміністративної діяльності у сфері судової гілки влади ми розуміємо засоби, способи та прийому цілеспрямованого впливу спеціальних суб'єктів публічної адміністрації на основі реалізації адміністративно-правових норм на поведінку учасників адміністративно-правових відносин у сфері діяльності судової гілки влади, з метою забезпечення незалежності і недоторканості суддів, функціонування судової гілки влади в цілому, забезпечення права громадян на справедливе і гуманне правосуддя.

Що стосується заходів адміністративного примусу, то до теорії адміністративного примусу найбільший внесок зробили два вітчизняних вчених – А. Комзюк і Т. Коломoeць. Перший визначив, що сутністю та особливістю адміністративного примусу як виду державного примусу є те, що він застосовується від імені всього суспільства до будь-яких осіб та організацій, що перебувають на території держави, включає в себе заходи, які не можуть використовувати інші соціальні суб'єкти та застосовуються не залежно від волі і бажання правозобов'язаних суб'єктів. Заходи адміністративного примусу ним поділено на три групи – адміністративно-запобіжні, адміністративного й адміністративні стягнення [8].

Його доповнює Т. Коломoeць, яка класифікацію системи заходів адміністративно-правового примусу здійснює за кількома критеріями в декілька етапів. На першому етапі залежно від підстави застосування виділяє дві підсистеми однорідних заходів: заходи, пов'язані з протиправними діяннями, і заходи, застосування яких не пов'язане із протиправними діяннями (запобіжні заходи). Акцентує увагу на тому, що як фактична підстава застосування заходів адміністративно-правового примусу виділяється не тільки адміністративне правопорушення, а й інші протиправні діяння (митні, податкові, фінансові), при вчиненні яких у законодавстві передбачено застосування зазначених вище заходів примусу. Незважаючи на те, що поступово змінюється (розширюється) нормативно-правове підґрунтя застосування адміністративно-правових заходів – основного критерію розподілу державно-правового примусу на види, ці заходи зберігають властивості адміністративно-правового примусу (мету, природу, характер, процесуальну базу застосування). Тим самим вона доходить висновку, що варто говорити про публічне право України як нормативну базу застосування адміністративно-примусових заходів, щоб повністю охопити весь правовий фундамент, який визначає на сьогодні і на перспективу засади застосування зазначених вище примусових заходів, й не здійснювати дріб'язкову класифікацію підвидів заходів державно-правового примусу [8].

Виходячи із зазначеного заходи адміністративного примусу у сфері діяльності судової гілки влади можна поділити класично на три групи – адміністративно-запобіжні, адміністративного-припинення та адміністративні стягнення.

Спеціальним суб'єктом публічною адміністрації, який здійснює застосування заходів адміністративного примусу є судові розпорядники. Вони застосовують: *адміністративно-запобіжні заходи* (перевіряють належний стан у залі судового засідання чи приміщення, в якому планується проведення виїзного засідання, підготовку його до слухання справи і доповідають про готовність голові; визначають з урахуванням

кількості місць конкретні місця розміщення та можливу кількість осіб, які можуть бути присутні в залі судового засідання; оголошують про вхід суду до залу судового засідання і вихід з нього та пропонують усім присутнім встати); *заходи адміністративного-припинення* (вимагають від усіх учасників судового засідання дотримуватися вимог процесуального законодавства з метою обмеження спілкування свідків, які вже були допитані судом, із тими свідками, яких суд ще не допитав; не допускати до зали судового засідання відповідно до виконання вимог процесуального законодавства щодо проведення закритого судового засідання та вживати заходів до обмеження входу до залу судового засідання сторонніх осіб) [9]; *адміністративні стягнення* (судовий розпорядник забезпечує координацію діяльності щодо доставляння в судові засідання підсудних, які тримаються під вартою) [10].

Класичні засоби адміністративного примусу, що застосовуються працівниками міліції, зокрема у сфері судової гілки влади, здійснюються на основі Закону України «Про міліцію» та Інструкції про порядок організації підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорони приміщень суду, яка затверджена спільним наказом МВС і Державної судової адміністрації України від 06.09.04 р. № 1003 дск/149/04 [11]. Заходи адміністративного примусу, які застосовуються працівниками міліції у сфері судової гілки влади, ґрунтовно описані в юридичній літературі з адміністративної діяльності органів внутрішніх справ [12 – 15] і не вимагають додаткового аналізу в нашому дослідженні.

Вони поділяються на адміністративно-запобіжні заходи (так, судові розпорядники перевіряють належний стан у залі судового засідання чи приміщенні, в якому планується проведення виїзного засідання, підготовку його до слухання справи; визначають з урахуванням кількості місць конкретні місця розміщення та можливу кількість осіб, які можуть бути присутні в залі судового засідання; оголошують про вхід суду до залу судового засідання і вихід з нього та пропонують усім присутнім устати); заходи адміністративного-припинення (наприклад, судові розпорядники вимагають від усіх учасників судового засідання дотримуватися вимог процесуального законодавства з метою обмеження спілкування свідків, які вже були допитані судом, із тими свідками, яких суд ще не допитав; не допускати до зали судового засідання відповідно до виконання вимог процесуального законодавства щодо проведення закритого судового засідання та вживати заходів до обмеження входу до залу судового засідання сторонніх осіб); адміністративні стягнення (наприклад, судовий розпорядник забезпечує координацію діяльності щодо доставки в судові засідання підсудних, які тримаються під вартою, працівники міліції спеціального підрозділу міліції «Грифон» забезпечують недоторканність суддів, підтримують громадський порядок в адміністративних приміщеннях судів та ін.).

Отже, методи адміністративного примусу у сфері діяльності судової гілки влади – це психічний, моральний, фізичний та організаційний вплив спеціальних суб'єктів публічної адміністрації (передусім судових розпорядників і працівників спеціального підрозділу міліції «Грифон») на різноманітні об'єкти публічного управління, який здійснюється проти їх волі з метою забезпечення незалежності і недоторканності суддів, забезпечення функціонування судової гілки влади в цілому.

Використана література

1. Бортняк Ф.В. *Форми та методи діяльності державної виконавчої служби* : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Федір Всеволодович Бортняк ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2008. – 16 с.

2. Ігнатченко І.Г. *Форми та методи державного управління культурою в Україні* : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ірина Георгіївна Ігнатченко ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.
3. Ковальська В.В. *Організаційно-правові засади застосування кількісних методів в управлінні органів внутрішніх справ* : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Віта Володимирівна Ковальська ; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2003. – 20 с.
4. Кривенда В.Ю. *Форми і методи діяльності міліції громадської безпеки в сучасних умовах* : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Кривенда Владислав Юрійович ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2009. – 18 с.
5. Столбовий М.В. *Регулювання зовнішньої міграції адміністративно-примусовими методами* : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Володимир Миколайович Столбовий ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2007. – 20 с.
6. Стрельченко О.Г. *Заохочення як метод управління у сфері охорони здоров'я* : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Оксана Григорівна Стрельченко ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2008. – 17 с.
7. Комзюк А.Т. *Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні* : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / А.Т. Комзюк ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2002. – 37 с.
8. Коломоєць Т.О. *Адміністративний примус у публічному праві України : теорія, досвід та практика реалізації* : монографія / Т.О. Коломоєць ; за гол. ред. В.К. Шкарупи. – Запоріжжя : Поліграф, 2004. – 404 с.;
9. *Про затвердження Положення про службу судових розпорядників та організацію її діяльності* : наказ Державної судової адміністрації України від 07.07.11 р. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>.
10. *Інструкція про порядок конвоювання та тримання в судах підсудних (засуджених) за вимогою судових органів* : затверджена спільним наказом МВС, Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Верховного Суду України, Служби безпеки України від 16.10.96 р. №705/37/5/17-398 1-3-/503/239. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>
11. *Інструкція про порядок організації підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорони приміщень суду* : спільний наказ МВС і Державної судової адміністрації України від 06.09.04р. №1003дск/149/04.
12. *Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина* : підручник за ред. І. Голосніченко, Я. Кондратьєва. – К. : КМУЦА, 1999. – 178 с.
13. *Адміністративна діяльність: навчальний посібник* / заг. ред. О.І. Остапенко. – Л. : Афіша, 2002. – 252 с..
14. *Адміністративна діяльність міліції* : підручник ; заг. ред. О.М. Бандурки – Х. : НУВС, 2004. – 448 с.
15. *Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ* : навчальний посібник ; заг. ред. Є.М. Моїсєєва. – К. : КНТ, 2008. – 263 с.

~~~~~ * * * ~~~~~